

**ROZPORZĄDZENIE
RADY MINISTRÓW**

z dnia

w sprawie szczegółowych warunków i sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego wobec nieletnich umieszczonych w zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich, młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i młodzieżowych ośrodkach socjoterapii

Na podstawie art. 95c § 1 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2010 r. Nr 33, poz. 178) zarządza się, co następuje:

§ 1. Rozporządzenie określa:

- 1) szczegółowe warunki i sposób użycia środków przymusu bezpośredniego wobec nieletnich umieszczonych w zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich, młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, młodzieżowych ośrodkach socjoterapii;
- 2) szczegółowy sposób sprawowania opieki nad stanem zdrowia fizycznego i psychicznego nieletniego, wobec którego zastosowano środek przymusu bezpośredniego;
- 3) sposób prowadzenia dokumentacji związanej z zastosowaniem środków przymusu bezpośredniego;
- 4) sposób kontroli nad decyzjami o zastosowaniu środków przymusu bezpośredniego.

§ 2. Przez użyte w rozporządzeniu określenia należy rozumieć:

- 1) zakład – zakład poprawczy oraz schronisko dla nieletnich;
- 2) ośrodek – młodzieżowy ośrodek wychowawczy oraz młodzieżowy ośrodek socjoterapii;
- 3) dyrektor – dyrektora zakładu lub ośrodka.

§ 3. 1. Stosowanie środków przymusu bezpośredniego nie może zmierzać do poniżenia lub upokorzenia nieletniego.

2. Nietelnego, wobec którego zastosowano środki przymusu bezpośredniego, należy objąć wzmocnionym oddziaływaniem psychologiczno-pedagogicznym. Powinno ono zmierzać w szczególności do rozładowania napięcia emocjonalnego i wyeliminowania agresji. Zakres i wyniki oddziaływania psychologiczno-pedagogicznego odnotowuje się w dokumentacji nietelnego prowadzonej przez zakład lub ośrodek.

§ 4. 1. Użycie siły fizycznej polega na doraźnym, krótkotrwałym ręcznym obezwładnieniu nietelnego. Zadawanie uderzeń w ramach siły fizycznej dopuszczalne jest wyłącznie w celu odparcia bezpośredniego zamachu na życie lub zdrowie własne lub innych osób.

2. Siłę fizyczną stosuje się w granicach niezbędnych do pokonania oporu nietelnego.

3. Siłę fizyczną może stosować, w razie konieczności, jednocześnie więcej niż jeden pracownik zakładu lub ośrodka.

§ 5. 1. Umieszczenie w izbie izolacyjnej polega na odosobnieniu nietelnego w pomieszczeniu dźwiękochłonnym, ogrzany, oświetlonym i monitorowanym, którego

wyposażenie stanowią przymocowane do podłogi: stół, krzesło i łóżko.

2. Pomieszczenie izby izolacyjnej powinno być urządzone w sposób uniemożliwiający dokonanie przez nieletniego samouszkodzenia.

§ 6. 1. Przed umieszczeniem w izbie izolacyjnej należy nieletniemu odebrać przedmioty, które mogą być niebezpieczne dla życia lub zdrowia nieletniego lub innych osób, w szczególności przedmioty o ostrych krawędziach, okulary, pas, szelki, sznurowadła i zapalki.

2. Przedmioty osobistego użytku dostarcza się nieletniemu w ilości i na czas niezbędny do utrzymania higieny osobistej oraz spożycia posiłku.

§ 7. 1. W izbie izolacyjnej umieszcza się nieletnich pojedynczo.

2. Stan fizyczny i zachowanie nieletniego umieszczonego w izbie izolacyjnej podlega systematycznemu sprawdzaniu. Sprawdzenia tego dokonuje odpowiednio przeszkolony pracownik, wyznaczony przez dyrektora, nie rzadziej niż co 15 minut.

3. W razie wystąpienia zagrożenia dla życia lub zdrowia nieletniego pracownik, o którym mowa w ust. 2, niezwłocznie powiadamia o tym lekarza albo pielęgniarkę oraz dyrektora, jak również podejmuje inne niezbędne działania mające na celu zabezpieczenie życia i zdrowia wychowanka.

§ 8. 1. Założenie pasa obezwładniającego lub kaftana bezpieczeństwa polega na ograniczeniu swobody ruchów przez częściowe unieruchomienie nieletniego.

2. Założenie pasa obezwładniającego stosuje się w celu unieruchomienia rąk, w sposób niepowodujący nadmiernego ucisku na jamę brzuszną i ręce oraz nietamujący obiegu krwi. Pierścienie, w których umieszcza się nadgarstki obu rąk, powinny znajdować się na wysokości bioder, z przodu tułowia.

3. Założenie kaftana bezpieczeństwa stosuje się w celu unieruchomienia rąk, w sposób niepowodujący nadmiernego ucisku na jamę brzuszną, klatkę piersiową i kończyny oraz nietamujący obiegu krwi i nieutrudniający oddychania.

§ 9. Założenie nieletniemu pasa obezwładniającego lub kaftana bezpieczeństwa może nastąpić na okres do 2 godzin. O możliwości dalszego stosowania tych środków, na następne okresy 2-godzinne, decyduje dyrektor po zasięgnięciu opinii lekarza, poprzedzonej badaniem lekarskim, oraz uprzedzeniu nieletniego o możliwości przedłużenia stosowania środka. Maksymalny okres stosowania tych środków nie może przekroczyć łącznie 8 godzin.

§ 10.1. Nieletni, któremu założono pas obezwładniający lub kaftan bezpieczeństwa, pozostaje pod opieką pracownika wyznaczonego przez dyrektora. Stan zdrowia nieletniego jest sprawdzany przez lekarza lub pielęgniarkę, w obecności pracownika, nie rzadziej niż co 15 minut.

2. Dyrektor lub pracownik przez niego wyznaczony, o którym mowa w ust. 1, decyduje o krótkotrwałym uwolnieniu nieletniego przez pracowników zakładu z pasa obezwładniającego lub kaftana bezpieczeństwa, w celu zmiany jego pozycji lub zaspokojenia potrzeb fizjologicznych i higienicznych, nie rzadziej niż co godzinę.

3. W razie wystąpienia zagrożenia dla życia lub zdrowia nieletniego pielęgniarka, po udzieleniu niezbędnej pomocy, niezwłocznie zawiadamia o tym lekarza i dyrektora; jeżeli pomocy udziela lekarz, wówczas on zawiadamia dyrektora.

§ 11. W razie zastosowania środka przymusu bezpośredniego, w postaci założenia pasa

obezwładniającego lub kaftana bezpieczeństwa, wskazane jest umieszczenie nieletniego, wobec którego ten środek zastosowano, w osobnym pomieszczeniu.

§ 12. 1. Protokół zastosowania środka przymusu bezpośredniego sporządza niezwłocznie pracownik, który podjął decyzję o zastosowaniu środka przymusu.

2. W protokole zamieszcza się w szczególności:

- 1) informacje o przyczynach zastosowania środka przymusu bezpośredniego, ze wskazaniem sytuacji, o której mowa w art. 95a § 1 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich - w związku z którą środek zastosowano;
- 2) opis zachowania nieletniego w trakcie stosowania środka przymusu bezpośredniego i po zastosowaniu tego środka;
- 3) wyniki badania lekarskiego;
- 4) dokładną godzinę oraz miejsce zastosowania środka oraz godzinę zakończenia stosowania środka;
- 5) imię i nazwisko oraz datę urodzenia nieletniego, wobec którego zastosowano środek przymusu bezpośredniego.

3. Protokół potwierdzają podpisami zatrudnieni w zakładzie lub w ośrodku pracownicy biorący udział oraz obecni przy stosowaniu środka przymusu bezpośredniego.

§ 13. Dyrektor prowadzi rejestr zastosowanych środków przymusu bezpośredniego wobec nieletniego, obejmujący dane osobowe tego nieletniego, datę, rodzaj, przyczynę oraz godzinę zastosowania i czas stosowania środka przymusu bezpośredniego.

§ 14. O zastosowaniu środka przymusu bezpośredniego dyrektor powiadamia niezwłocznie – nie później niż w ciągu 24 godzin od jego zastosowania – sędziego rodzinnego sprawującego nadzór nad zakładem lub ośrodkiem, sąd rodzinny wykonujący środek poprawczy lub wychowawczy albo organ, do którego dyspozycji pozostaje nieletni przebywający w schronisku.

§ 15. 1. Nieletniemu przysługuje prawo złożenia skargi na zastosowanie wobec niego środka przymusu bezpośredniego w terminie 30 dni od chwili zakończenia jego stosowania. O prawie tym nieletniego poucza się bezpośrednio po zakończeniu jego stosowania.

2. W razie złożenia przez nieletniego skargi na zastosowanie środka przymusu bezpośredniego dyrektor przedstawia ją niezwłocznie, wraz z protokołem zastosowania środka przymusu bezpośredniego, sędziemu sprawującemu nadzór nad zakładem lub ośrodkiem.

§ 16. W przypadku zastosowania środka przymusu bezpośredniego sędzia rodzinny, sprawujący nadzór nad zakładem lub ośrodkiem, podejmuje czynności wynikające z nadzoru nad sposobem wykonywania orzeczeń.

§ 17. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.¹⁾

---

¹⁾ Niniejsze rozporządzenie było poprzedzone rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 1 lutego 2005 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego wobec nieletnich umieszczonych w zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich, młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i młodzieżowych ośrodkach socjoterapii (Dz. U. Nr 25, poz. 203), które utraciło moc w dniu 23 sierpnia 2009 r., na podstawie art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 25 lipca 2008 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty, ustawy – Karta Nauczyciela oraz ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz.U. Nr 145, poz. 917)

UZASADNIENIE

Projekt rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie szczegółowych warunków i sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego wobec nieletnich umieszczonych w zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich, młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i młodzieżowych ośrodkach socjoterapii stanowi wykonanie delegacji zawartej w art. 95c § 1 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2010 r. Nr 33, poz. 178).

Konsekwencją uchwalenia ustawy z dnia 25 lipca 2008 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty, ustawy - Karta Nauczyciela oraz ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2008 r. Nr 145, poz. 917), było uchylenie dotychczasowego rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 lutego 2005 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego wobec nieletnich umieszczonych w zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich, młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i młodzieżowych ośrodkach socjoterapii (Dz. U. Nr 25, poz. 203).

Zarządzeniem Nr 138 Prezesa Rady Ministrów z dnia 9 grudnia 2009 r. powołany został Międzyresortowy Zespół do Spraw Ujednolicenia Zasad Użycia Środków Przymusu Bezpośredniego i Broni Palnej przez Uprawnionych Funkcjonariuszy, który opracował projekt ustawy regulującej użycie środków przymusu bezpośredniego. W pracach zespołu uczestniczyli również przedstawiciele Ministerstwa Sprawiedliwości. W projekcie znalazły się kompletne regulacje dotyczące stosowania środków przymusu bezpośredniego również w zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich, młodzieżowych ośrodkach wychowawczych (dalej MOW) i młodzieżowych ośrodkach socjoterapii (dalej MOS). Projekt powołanej ustawy znajduje się we wstępnej fazie prac legislacyjnych i w tych okolicznościach, dla zapewnienia bezpieczeństwa we wskazanych placówkach, koniecznym stało się przygotowanie niniejszego projektu stanowiącego wykonanie delegacji ustawowej z art. 95c§1 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich.

Przedstawiony projekt, w stosunku do poprzednio obowiązującego rozporządzenia, zawiera zmiany jedynie w kilku paragrafach. I tak w § 3 ust. 2 dodano zdanie trzecie w brzmieniu: „zakres i wyniki oddziaływania psychologiczno-pedagogicznego odnotowuje się w dokumentacji nieletniego prowadzonej przez zakład lub ośrodek”. Zapis ten obligował będzie do ujawnienia stosowanych metod i stanowił będzie źródło wiedzy dla skuteczniejszego

przyszłego oddziaływania np. przez innego psychologa, czy przez inną placówkę w przypadku przeniesienia nieletniego. Jednocześnie będzie to dokumentowało historię stosowanych metod i ich skuteczności w odniesieniu do wychowanka.

Opracowując obecny projekt uznano za konieczne doprecyzowanie sposobów stosowania siły fizycznej jako środka przymusu bezpośredniego. W § 4 ust.1 wskazano, że w ramach tego środka zadawanie uderzeń dopuszcza się wyłącznie w celu odparcia bezpośredniego zamachu na życie lub zdrowie własne lub innych osób. Dotychczasowe doświadczenia wskazują, że agresywne i niebezpieczne zachowanie się wychowanków winno skutkować użyciem takich środków, które skutecznie ochraniać będą ludzkie życie i zdrowie oraz nie pozwolą na rozprzestrzenienie się zagrożenia. Jednocześnie stosowanie najsilniejszych środków z tej kategorii zarezerwowano jedynie dla szczególnych i najbardziej niebezpiecznych zagrożeń.

W § 5 uzupełniono wymagania, które spełniać mają izby izolacyjne poprzez dodanie wymogu dotyczącego monitorowania tego pomieszczenia. Zaproponowane rozwiązanie wydaje się konieczne z uwagi na to, że również w tych pomieszczeniach dochodzić może do prób samookaleczenia lub prób samobójczych. Jeżeli zauważymy nadto, że w izbach izolacyjnych umieszczani są przede wszystkim nieletni agresywni, prawdopodobieństwo takich prób znacznie wzrasta. Monitoring niewątpliwie poprawi bezpieczeństwo w tym zakresie. Dodać należy, że już obecnie wiele izb izolacyjnych jest monitorowanych, a doświadczenia z funkcjonowania w nich monitoringu są pozytywne i uzasadniają upowszechnienie prowadzenia takiego nadzoru. Obecnie istnieje 37 izb izolacyjnych, z których 35 posiada już monitoring. Dwie izby (ZP w Laskowcu) przygotowywane są do jego instalacji. Zgodnie z art. 95a § 5 *ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich*, izby izolacyjne funkcjonują wyłącznie w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich.

Istotną zmianę zawiera § 8, w którym dodano ust. 2, zawierający zasady założenia pasa obezwładniającego. Dotychczasowy zapis uwzględniał łącznie dwa środki - założenie pasa obezwładniającego i kaftana bezpieczeństwa. Praktyczne użycie tych środków jednak znacznie się różni i koniecznym było wyraźne ich rozróżnienie. Wynikiem nowej regulacji będzie bezpieczniejsze użycie tych środków wobec nieletniego.

Kolejna zmiana wprowadzona została w § 9. Określono w nim maksymalny czas stosowania środków, w postaci założenia pasa obezwładniającego i kaftana bezpieczeństwa, na 8 godzin. Przepis poprzedniego rozporządzenia umożliwiał stosowanie wskazanego środka

teoretycznie przez czas nieokreślony. W celu zagwarantowania jego bezpiecznego użycia należało określić czas maksymalny. Zaproponowany okres 8 godzin winien wystarczyć na wyciszenie wychowanka lub podjęcie decyzji o np. włączeniu środków farmakologicznych przez lekarza.

W § 12 ust. 2 dodano natomiast pkt 4 w brzmieniu: „*dokładną godzinę oraz miejsce zastosowania środka oraz godzinę zakończenia stosowania środka*” oraz pkt 5 w brzmieniu: „*imię i nazwisko oraz datę urodzenia nieletniego, wobec którego zastosowano środek przymusu bezpośredniego*”. W paragrafie tym określono podstawowe dane, które winien zawierać protokół dotyczący zastosowania środka przymusu bezpośredniego. Z uwagi na konieczność ścisłego przestrzegania praw nieletnich, wszelka dokumentacja dotycząca stosowania tych środków winna być precyzyjna i zawierać informacje, w oparciu o które możliwe będzie ustalenie, czy np. czas stosowania środka przymusu zgodny był z obowiązującymi przepisami. Brak unormowań w tym zakresie uznano za istotną lukę w dotychczasowych regulacjach dotyczących kontroli nad stosowaniem tego środka i koniecznym stało się wprowadzenie powyższego zapisu.

Podobna argumentacja dotyczy wprowadzenia w § 13 konieczności odnotowywania w rejestrze przypadków zastosowania środków przymusu bezpośredniego oraz czasu stosowania tych środków. Podkreślić należy, że ujęcie w projekcie tych właśnie rozwiązań jest przejawem dążenia do jak najlepszej ochrony praw nieletnich przebywających w zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich, młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i młodzieżowych ośrodkach socjoterapii.

Mając na uwadze okoliczność, że nie we wszystkich placówkach, w których dopuszcza się stosowanie środków przymusu bezpośredniego zatrudnieni są etatowi pracownicy medyczni (ratownik medyczny, pielęgniarka, lekarz), należy przyjąć, że powiadomienie tych pracowników przewidziane niniejszym rozporządzeniem (np. § 7 ust. 3) polegać może również na zawiadomieniu służb medycznych (np. ZOZ), z którymi zawarta została umowa o obsługę medyczną placówki, a w przypadkach powstania zagrożenia dla zdrowia lub życia osoby zawiadamiane będzie i wzywane pogotowie ratunkowe.

Zwrócić należy uwagę na to, że w § 14 skróceniu uległ czas na zawiadomienie organów o zastosowaniu środka przymusu bezpośredniego z dotychczasowych 72 godzin do 24 godzin. W obecnej sytuacji, gdy dysponujemy takimi środkami komunikacji jak telefony komórkowe, faksy, poczta elektroniczna, czas przesyłania informacji znacznie się skrócił. Uznając

jednocześnie, iż kontrola nad stosowaniem środków przymusu bezpośredniego powinna być realizowana w sposób sprawny i możliwie jak najwcześniej, przyjęto, że skrócenie czasu na nadesłanie informacji jest uzasadnione i będzie miało wpływ na poprawę gwarancji ich prawidłowego stosowania.

Przyjmując, że wychowanek nie ma obowiązku znać unormowań *ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich* oraz przepisów niniejszego rozporządzenia, należało zagwarantować mu otrzymanie informacji o przysługującym mu prawie wniesienia skargi na zastosowany wobec niego środek przymusu bezpośredniego. Dlatego w § 15 ust. 1 nałożono obowiązek pouczenia nieletniego o tym prawie. Jednocześnie uznano, że uprawnienie do wniesienia skargi winno być ograniczone czasowo w celu wyeliminowania nadużywania tego prawa w celach innych niż związane z konkretnym zastosowaniem środka. W projekcie przyjęto, że termin ten wynosił będzie 30 dni od chwili zakończenia stosowania środka.

Podobnie jak w poprzednim rozporządzeniu, w projekcie określono szczegółowe warunki i sposoby prawidłowego stosowania środków przymusu bezpośredniego, warunków jakie powinny być spełnione w trakcie stosowania środków przymusu oraz sposób kontroli nad decyzjami o zastosowaniu tych środków.

W projekcie wskazuje się, iż stosowanie środków przymusu bezpośredniego nie może zmierzać do poniżenia lub upokorzenia nieletniego (§ 3). Przepis ten ma gwarantować stosowanie środków przymusu bezpośredniego jedynie w zakresie określonym *ustawą o postępowaniu w sprawach nieletnich* i w zakresie określonym w niniejszym projekcie.

W § 4 określono na czym polega użycie siły fizycznej oraz granice jej użycia. Określono nadto, że w razie konieczności siłę fizyczną może stosować jednocześnie więcej niż jeden pracownik zakładu lub środka.

W kolejnych przepisach uregulowano pozostałe środki przymusu bezpośredniego: założenie pasa obezwładniającego, założenie kaftana bezpieczeństwa (§ 8 – § 11), umieszczenie w izbie izolacyjnej (§ 5 – § 7). Jak wskazano powyżej środki te stosowane są wyłącznie wobec nieletnich umieszczonych w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich.

Przy zastosowaniu środków w postaci założenia pasa obezwładniającego czy kaftana bezpieczeństwa, wskazano na obowiązek kontroli lekarskiej lub pielęgniarskiej, zarówno podczas stosowania środka, jak i po jego zakończeniu. Tego typu środki przymusu mogą bowiem stanowić zagrożenia dla życia nieletniego i konieczne jest zapewnienie bezpiecznego ich stosowania.

Uzupełnieniem monitoringu w izbach izolacyjnych jest obowiązek dokonywania przez pracowników zakładu kontroli tych pomieszczeń nie rzadziej niż 15 minut (§ 7 ust. 1). Przyjęcie tego rozwiązania wynika z działania zabezpieczającego zdrowie i życie nieletniego, wobec którego zastosowano ten rodzaj środka przymusu bezpośredniego. Niewątpliwie kontrola pomieszczeń w połączeniu z ich monitoringiem pozwoli na ograniczanie prób samobójczych i samookaleczeń nieletnich umieszczonych w tych izbach oraz umożliwi skuteczną pomoc w takich wypadkach.

Zgodnie z projektowanymi przepisami na pracownika, który podjął decyzję o zastosowaniu środka przymusu bezpośredniego nałożony został obowiązek dokumentowania protokołem zdarzeń powodujących konieczność użycia środka przymusu, ich przebiegu, okoliczności użycia środka przymusu, stanu zdrowia nieletniego, wobec którego zastosowano środek przymusu (§ 12). Protokół taki, potwierdzony podpisami pracowników obecnych przy zdarzeniu, pozwala na dokonanie oceny prawidłowości zastosowania środka przymusu, co stanowi element kontroli nad stosowaniem tych środków.

W celu ochrony praw nieletniego, wobec którego zastosowano środek przymusu bezpośredniego, przyznaje się nieletniemu prawo do złożenia skargi na użycie wobec niego takiego środka (§ 15). Z uwagi na różnorodne okoliczności, które mogą towarzyszyć zastosowaniu środka przymusu, w projekcie przyjęto, że nieletni będzie mógł złożyć skargę terminie 30 dni od chwili zakończenia stosowania środka. Założono bowiem, iż po zastosowaniu środka przymusu mogą zaistnieć uwarunkowania natury emocjonalnej, czy psychicznej, mające wpływ na opóźnienie działania nieletniego w tym przedmiocie. Przyjęto, że skargę składa się do dyrektora placówki, który ma obowiązek jej niezwłocznego przedstawienia sędziemu sprawującemu nadzór nad zakładem lub ośrodkiem. W związku ze złożoną skargą sędzia ma obowiązek podjęcia czynności wyjaśniających i kontrolujących zasadność i prawidłowość użycia tych środków w zakresie wynikającym z nadzoru nad sposobem wykonywania orzeczeń. Zakres tych czynności określony został w art. 77 *ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich* oraz rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 16 czerwca 2009 r. w *sprawie szczegółowego sposobu, zakresu i trybu sprawowania nadzoru nad wykonywaniem orzeczeń w sprawach nieletnich* (Dz. U. Nr 107, poz. 894).

Projekt nie określa rodzajów młodzieżowych ośrodków wychowawczych i młodzieżowych ośrodków socjoterapii, w których mogą być stosowane środki przymusu bezpośredniego i w tym zakresie nie wypełnia delegacji ustawowej zawartej w art. 95c §

1 ustawy, stanowiącej podstawę jego wydania. Zgodnie bowiem z treścią art. 95a § 5 ustawy o postępowaniu sprawach nieletnich środków w postaci umieszczenia w izbie izolacyjnej, założenia pasa obezwładniającego lub kaftana bezpieczeństwa stosuje się wyłącznie wobec nieletnich umieszczonych w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich i tylko w przypadku usiłowania targnięcia się nieletniego na życie lub zdrowie własne albo innej osoby (art. 95a § 1 pkt 1). Wynika stąd, że wobec nieletnich przebywających w MOW lub MOS może być stosowany wyłącznie jeden rodzaj środka przymusu bezpośredniego, a mianowicie – siła fizyczna. W przeciwieństwie do zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich brak jest w obowiązujących przepisach dodatkowego podziału MOW i MOS. W sytuacji, gdy system nie dzieli MOW i MOS, a jednocześnie możliwe jest stosowanie wyłącznie jednego środka przymusu bezpośredniego, którego możliwość stosowania niezbędna jest w każdej z tych placówek (wysokie prawdopodobieństwo zaistnienia sytuacji wymienionej w art. 95a § 1 ustawy), brak jest uzasadnienia do określania rodzajów MOW i MOS na potrzeby tego rozporządzenia. Przyjąć więc należy, że stosowanie środka przymusu bezpośredniego w postaci siły fizycznej możliwe jest we wszystkich MOW i MOS.

Z uwagi na to, że do czasu wprowadzenia odrębną ustawą kompleksowej regulacji zasad użycia środków przymusu bezpośredniego przez uprawnionych funkcjonariuszy niezbędne jest tymczasowe i jak najszybsze uregulowanie przedmiotowej tematyki, proponuje się, aby rozporządzenie weszło w życie z dniem ogłoszenia. Konieczne wydaje się to z powodu braku obecnie przepisów wykonawczych do stosowania wobec wychowanków środków przymusu bezpośredniego. Brak odpowiednich regulacji do reagowania na agresywne zachowanie wychowanków prowadzić bowiem może do poważnej destabilizacji pracy wychowawczej i zagrażać życiu i zdrowiu wychowanków i personelu placówek. Wprowadzenie projektowanego rozporządzenia uznać więc można za ważny interes państwa, uzasadniający natychmiastowe jego wejście w życie. Zastosowaniu tej procedury nie stoją na przeszkodzie zasady demokratycznego państwa prawnego.

Ocena Skutków Regulacji

1. Podmioty, na które oddziałuje projektowana regulacja

Projektowana regulacja obejmuje swoim zakresem nieletnich oraz w odniesieniu do zasad funkcjonowania regulowanych tą ustawą instytucji: sądy, sędziów, pracowników zakładów poprawczych, schronisk dla nieletnich oraz młodzieżowych ośrodków wychowawczych i młodzieżowych ośrodków socjoterapii.

2. Zakres konsultacji społecznych

Projekt został przedstawiony do zaopiniowania Rzecznikowi Praw Obywatelskich, Rzecznikowi Praw Dziecka, związkom zawodowym działającym na terenie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich, MOW i MOS oraz Stowarzyszeniu Sędziów Sądów Rodzinnych. Projekt konsultowany był również z dyrektorami zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich, kierownikami Okręgowych Zespołów Nadzoru Pedagogicznego, Prokuraturą Generalną oraz Prezesami Sądów Apelacyjnych.

Uwagi zgłoszone zostały przez Rzecznika Praw Obywatelskich, kierowników Okręgowych Zespołów Nadzoru Pedagogicznego, sądy, NSZZ Pracowników Schronisk dla Nieletnich i Zakładów Poprawczych, dyrektorów zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich. Jedynie część z tych uwag została uwzględniona, jako zasadna i przydatna dla przyszłego funkcjonowania rozporządzenia. Uwzględniono m.in. uwagę Rzecznika Praw Obywatelskich, aby dodać do § 3 ust.2 zdanie trzecie w brzmieniu „zakres i wyniki oddziaływania psychologiczno-pedagogicznego odnotowuje się w dokumentacji nieletniego prowadzonej przez zakład lub ośrodek”, oraz aby wykreślić w § 8 ust. 2 wyrazy „pas obezwładniający” i nadać mu oznaczenie ust. 3, oraz poprzedzić go ustępem drugim w brzmieniu: „Pas obezwładniający stosuje się w celu unieruchomienia rąk, w sposób niepowodujący nadmiernego ucisku na jamę brzuszną i ręce. Pierścienie, w których umieszcza się nadgarstki obu rąk, powinny znajdować się na wysokości bioder, z przodu tułowia”. Propozycja ta wyraźnie rozróżnia dwa środki – pas i kaftan. Konsekwencją tego jest uwzględnienie specyficznych sposobów praktycznego stosowania tych środków. W § 14 skrócono również czas, w którym należy powiadomić o zastosowaniu środka z 72 godzin do 24. Przy obecnych środkach komunikacji (telefony komórkowe, faksy, poczta elektroniczna),

termin 24 godzin wydaje się bowiem być wystarczającym. W wyniku konsultacji wprowadzono również obowiązek pouczenia nieletniego o przysługującym mu prawie złożenia skargi i określono, że skarga taka może być wniesiona w terminie 30 dni od chwili zakończenia stosowania środka (uwaga NSZZ Pracowników Schronisk dla Nieletnich i Zakładów Poprawczych, Sądu Apelacyjnego w Lublinie, Krakowie i Poznaniu, Dyrektor ZP w Jerzmanicach Zdroju).

W § 9 określono maksymalny czas stosowania kaftana bezpieczeństwa na 8 godzin (uwaga SA w Krakowie), a w §12 ust. 2 pkt 4 nałożono obowiązek wpisywania godziny zakończenia stosowania środka przymusu bezpośredniego w protokole o jego zastosowaniu. Najczęstszą uwagą, która nie została uwzględniona była kwestia wyposażenia izb izolacyjnych. Proponowano, aby izby te były pozbawione wyposażenia, aby wyposażenie nie było mocowane do podłoża lub wykonane było z tworzyw sztucznych. Elementy wyposażenia, jakimi są stół i krzesło, muszą jednak umożliwić wychowankowi godne możliwości np. spożywania posiłków lub sporządzania korespondencji. Pozbawienie tego wyposażenia mogłoby nosić cechy środka nadmiernie ograniczającego prawa nieletniego, przez co noszącego znamiona środka nadmiernie dokuczliwego. Przyjmując argumentację, że stół i krzesło umożliwiają wychowankowi dokonanie samouszkodzenia, uznać należałoby, iż zagrożenie takie stwarza również łóżko. Oczywistym jednak jest, iż pomieszczenie nie może być całkowicie pozbawione wyposażenia, bowiem zmuszałoby to wychowanka do siadania na podłodze, a to wyraźnie stanowiłoby formę jego upokarzania. Przed użyciem elementów wyposażenia do celów sprzecznych z jego przeznaczeniem zabezpieczać ma ich trwałe przymocowanie do podłoża. Również odpowiedni dobór wyposażenia tj. materiałów, z których jest ono wykonane, powinno uniemożliwiać tego rodzaju wydarzenia. Zwrócono uwagę na to, aby krawędzie sprzętu nie mogły przyczynić się do dokonania nacięć i wkluc i aby nie było możliwości rozdzielania elementów stołu, łóżka, krzesła. Tego rodzaju obowiązki wynikają między innymi z treści § 5 ust.2. Z powyższych względów zgłoszone w tym zakresie uwagi nie mogły zostać uwzględnione.

3. Wpływ regulacji na sektor finansów publicznych, w tym budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego

Projektowana regulacja nie będzie miała znaczącego wpływu na sektor finansów publicznych, ponieważ przyjęte rozwiązania zachowują niemal dotychczasowy stan w zakresie

realizacji zadań. Wprowadzenie przepisów regulujących monitoring w izbach izolacyjnych przyjąć należy jako potwierdzenie istniejącego już stanu faktycznego. Zgodnie z art. 95a § 5 *ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich*, izby izolacyjne funkcjonują wyłącznie w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich. Obecnie w tych placówkach istnieje 37 izb izolacyjnych, z których 35 posiada już monitoring. Dwie izby (ZP w Laskowcu) przygotowywane są do jego instalacji. Koszty wprowadzenia monitoringu w placówkach nie powinny przekroczyć kwoty 50.000,00 zł. Koszty obejmą instalację monitoringu w dwóch izbach izolacyjnych oraz ewentualne koszty niezbędne na archiwizowanie zapisów. Środki wskazane powyżej zabezpieczone zostaną w budżecie dysponenta w części 37 – „Sprawiedliwość”. Koszty te nie będą angażowały środków Budżetu Państwa w jakiegokolwiek fazie realizacji tego zadania, ponad środki zaplanowane na ten cel i zadanie to nie będzie generowało dodatkowych kosztów wymagających sfinansowania.

4. Wpływ regulacji na rynek pracy, konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym na funkcjonowanie przedsiębiorstw oraz na sytuację i rozwój regionalny.

Regulacje zaproponowane w projekcie nie będą miały wpływu na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym na funkcjonowanie przedsiębiorstw oraz na sytuację i rozwój regionalny.

5. Opinia o zgodności projektu z prawem Unii Europejskiej.

Przedmiot projektowanej regulacji nie jest objęty zakresem prawa Unii Europejskiej.

6. Zainteresowanie pracami nad projektem.

Projekt rozporządzenia został udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej z chwilą jego przekazania do uzgodnień z członkami Rady Ministrów.

